KOCAELİ ANSİKLOPEDİSİ

CİLT 1

2023 Kocaeli Büyükşehir Belediyesi, Kültür ve Sosyal İşleri
Dairesi Başkanlığı Yayınları No: 59

@ Copyright 2023 Kocaeli Metropolitan Municipality,
Department of Culture and Social No: 59

Bu kitabın her türlü basım, yayın ve telif hakları
Kocaeli Büyükşehir Belediyesi, Kültür ve Sosyal İşler Dairesi
Başkanlığı'na aittir. Başkanlığın yazılı izni olmadan elektronik,
mekanik ya da diğer yollarla basılamaz, çoğaltılamaz ve dağıtılamaz.
Para ile satılamaz.

All rights reserved. No part of this book may be printed,
reproduced or distributed by any electronic, optical, mechanical
or other means without the written permission of the Kocaeli
Metropolitan Municipality, Department of Culture and Social Affairs.

Tasarım ve Uygulama
Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık A.Ş.

Baskı
Pelikan Basım Matbaa ve Ambalaj Sanayi Tic. Ltd. Şti.
Kayaşehir Mah. Ulubatlı Hasan Cad. Blok 2H Kapı No: 19
34494 Başakşehir / İstanbul
Tel: (0212) 613 79 55
Sertifika No: 40619

ISBN: 978-605-72931-7-6
Takım ISBN: 978-605-72931-6-9

KOCAELİ ANSİKLOPEDİSİ

EDİTÖRLER

Prof. Dr. Haluk SELVİ
Prof. Dr. Muhammed Bilal ÇELİK
Prof. Dr. İbrahim ŞİRİN
Prof. Dr. Levent ATALI

2023

Sahibi
Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Adına
Doç. Dr. Tahir BÜYÜKAKIN

Genel Koordinatör
Balamir GÜNDOĞDU

Ansiklopedi Yürütme Kurulu
Prof. Dr. Haluk SELVİ
Prof. Dr. Muhammed Bilal ÇELİK
Prof. Dr. İbrahim ŞİRİN
Prof. Dr. Levent ATALI
Volkan ŞENEL
Raşit FİDAN
Hayriye SÖZER
Adil YILDIRIM

Sekreterya
Nesrin DURAN
Şükriye Göksu HÜLAGÜ

Ansiklopedide yer alan maddelerin bilimsel sorumluluğu yazarlarına aittir.

Bilim ve Danışma Kurulu
Prof. Dr. Azmi ÖZCAN
Prof. Dr. Feridun M. EMECEN
Prof. Dr. Gülfettin ÇELİK
Prof. Dr. Hamza GÜNDOĞDU
Prof. Dr. İdris BOSTAN
Prof. Dr. İlhan ŞAHİN
Prof. Dr. Kemalettin KUZUCU
Prof. Dr. Metin TUNCEL
Prof. Dr. Nermin ERSOY
Prof. Dr. Nevnihal ERDOĞAN
Prof. Dr. Numan AKDOĞAN
Doç. Dr. Fikrettin YAVUZ
Doç. Dr. Gülşen ERDAL
Doç. Dr. Mustafa SARI
Doç. Dr. Şennur KAYA
Dr. Metin ŞENTÜRK
Erdoğan ÖZDEMİR
Feyzullah Yavuz ULUGÜN
Müzeyyen ÜNAL
Recep KANKAL

İçindekiler

TAKDİM • XIII
ÖN SÖZ • XV
3D YAZICI VE TASARIM MERKEZİ • 3
15 TEMMUZ DEMOKRASİ ŞEHİTLERİ ANIT PARKI • 4
27 MAYIS • 5
28 HAZİRAN İLKOKULU • 6
ABDULHALİM ARAS • 11
ABDULLAH KÖKTÜRK • 11
ABDULLAH KÖSEOĞLU • 12
ABDULLAH ŞERİF EFENDİ • 12
ABDULLAH ŞEVKET • 14
ABDURRAHMAN GAZİ • 14
ABDÜLAZİZ • 15
ABDÜLHAMİD II • 17
ABDÜLHAMİD II CAMİİ • 19
ABDÜLLATİF B. SADULLAH EL-KOCAVÎ EL-GEKBÛZEVÎ • 20
ABDÜLMECİD • 21
ABDÜSSELAM BEY • 23
ABDÜSSELAM BEY MAHALLESİ (KEMALPAŞA, TEPECİK) • 24
ABRAHAM MURADYAN VE İZMİT'TE MATBAACILIK • 25
ACISU PARKI • 27
ADALAR ÇARŞISI • 27
ADALET GAZETESİ • 28
ADEM ALİ SARIOĞLU • 28
ADEM GÜL • 29
ADİL ATAN • 30
ADLİYE SARAYI • 30
ADNAN DARENDELİLER • 32
ADNAN FİLİZ • 33
ADNAN SOFUOĞLU • 34
AFET VE ACİL DURUM İL MÜDÜRLÜĞÜ • 35
AFFAN YATMAN • 36
AGÂH EFENDİ • 37
AĞAÇAĞIL CAMİİ • 38
AHÎLİK • 40
AHMED HİLMİ EFENDİ • 41
AHMED MİDHAT EFENDİ • 42
AHMED NECATİ EFENDİ • 43
AHMED NEZİH GALİTEKİN • 44
AHMED AĞA NAMAZGÂHI • 45
ANZAVUR AHMET • 46
AHMET ARKAN • 49
AHMET AYHAN • 50
AHMET EDİP PAŞA • 51
AHMET FAİK ABASIYANIK • 52
AHMET FEVZİ BASIM • 54
AHMET FUAT ÇEVİREN • 55
AHMET GÜNEŞ • 56
AHMET HAKKI TURABİ • 57
AHMET HALUK DURSUN • 58
AHMET HAMDİ DEĞER • 59
AHMET HİKMET ÜÇIŞIK • 61
AHMET İHSAN TOKGÖZ • 62
AHMET KAYNAK • 63
AHMET MÜFİD SANER • 63
AHMET MÜMTAZ SAKA • 64
AHMET NECMETTİN AKTEN • 67
AHMET ÖZHAN / AHMET ŞÜKRÜ KADIÖZ • 67
AHMET PENBEGÜLLÜ • 68
AHMET RİFAT ÖZDEŞ • 70
AHMET SAKIZLI • 70
AHMET SIVACI • 72
AHMET SÜHEYL ÜNVER • 73
AHMET SÜREYYA SOFUOĞLU • 74
AHMET ŞÜKRÜ BAYINDIR • 75
AHMET ŞÜKRÜ OĞUZ • 76
AHMET TAŞÇI • 78
AHMET VEFİK PAŞA • 78
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER İL MÜDÜRLÜĞÜ • 80
AK ALİ EFENDİ EL-İZMÎDÎ • 81
AKÇA CAMİİ • 82
AKÇA KOCA • 83
AKÇA KOCA ANIT MEZARI • 85
AKÇAKOCA / DERE CAMİİ • 87
AKÇAKOCA MAHALLESİ • 88
AKÇAKOCA NESLİNİN EVKAFI (İLYAS BEY, KADI FAZLULLAH, KUTBÜDDİN ÇELEBİ, MUHYÜDDİN ÇELEBİ) • 90
AKÇAMESCİT MAHALLESİ • 92
AKÇARAY • 93
AKÇAT MEMBA SUYU • 95
AKİF TERZİOĞLU • 95
AKMEŞE • 96
AK YEŞİL SPOR KULÜBÜ • 97
ALAATTİN KURT • 98
ALACA MESCİD / GÜMÜŞLÜOĞLU CAMİİ • 98
ALİ AĞA ÇEŞMESİ • 99
ALİ ÇELİKİZ • 100
ALİ DİKMEN • 101
ALİ HAYDAR KONCA • 102
ALİ HAYDAR ÖZTALAY • 102
ALİ İMAMOĞLU • 104
ALİKAHYA SEMTİ • 104
ALİ KEMAL • 106
ALİ KOÇ DEMİRÖREN • 107
ALİ MEZAR SUYU • 108
ALİ NAMIK ŞENER • 109
ALİ PORTUK (ALİ PERTEK) • 110
ALİ RIZA SİRMEN • 111
ALİ SAİT AKBAYTOĞAN • 112
ALİ SEDAT PEK • 112
ALİ SUAT BEY • 113
ALİ SÜREYYA KALEMCİOĞLU • 114
ALİ ZÜHTÜ EFENDİ • 115

ESKİHİSAR VİYADÜĞÜ • 530
ESKİHİSAR YOĞURDU • 532
ESKİ MEZARLIKLAR (İZMİT) • 533
ESMERAY • 535
EŞME • 535
EŞME AYVASI • 537
ETHEM ACAR • 538
ETHEM NECİP YETKİNER • 538
ETHEM VASSAF AKAN • 539
EUNOMİUS • 540
EUSEBİUS • 541
EVLİYA ÇELEBİ SEYAHATNAMESİ'NDE KOCAELİ • 542
EYÜP AYAR • 543
FAHRETTİN KANDEMİR • 547
FAHRİ CAN • 547
FAHRİ GÖRGÜLÜ • 548
FAHRİ SEYREK • 549
FARUK ERTUNÇ • 550
FATİH ZAMANINDA KOCAİLİ • 551
FATMA HİKMET İŞMEN • 552
FATMA KAPLAN HÜRRİYET • 553
FATMA SEHER HANIM (SAVAŞIR) • 554
FATMA TÜRK KUŞKAYA • 556
FATOŞ SEZER • 557
FAYTON OYUNCULARI • 557
FAZIL ŞERAFETTİN BÜRGE • 559
FENER GÖLÜ • 560
FENERLER • 561
FERİDUN ASLAN • 562
FERİDUN EMECEN • 563
FERİDUN ÖZBAY • 564
FERİDUN YÜKSEL • 564
FERRUH ÖVEN • 565
FESTİVALLER • 565
FETHİ AŞKIN • 568
FETHİYE CADDESİ • 568
FEVZİYE (MEHMED BEY) KÜLLİYESİ • 570
FEVZİYE PARKI • 571
FEYZULLAH İZMİDÎ • 573
FEYZULLAH YAVUZ ULUGÜN • 574
FİKRİ IŞIK • 575
FLAŞ KOCAELİ • 577
FORD A.Ş. • 577
FOTOĞRAFÇILIK • 578
FOTO MAVYAN • 581
FRANSIZ RUHBAN OKULU • 581
FRIEDRICH KARL DÖRNER VE BITHYNIA ARKEOLOJİSİ • 583
FUAR • 584
FUAT BALKAN • 585
FUAT SİRMEN • 586
FUAT SORAĞMAN • 587
GAR BİNASI AĞAÇLARI • 591
GAYRİMÜSLİM MEKTEPLERİ • 592
GAZANFER BİLGE • 598
GAZETE K • 599
GAZİ AKÇA KOCA ANI EVİ • 600
GAZİLER DAĞI-GAZİLER TABİAT PARKI • 601
GAZİLER KÜLTÜR EVİ • 601
GAZİ LİSESİ / İZMİT LİSESİ • 602
GAZİ SÜLEYMAN PAŞA (ORHAN) CAMİİ • 603
GAZİ SÜLEYMAN PAŞA (ORHAN) MEDRESESİ • 607
GEBEŞOĞLU MEHMET AĞA • 608
GEBZE • 609
GEBZE BELEDİYELER BİRLİĞİ • 615
GEBZE BELEDİYESİ • 616
GEBZE CAMİLERİ • 619
GEBZE ÇEŞMELERİ • 621
GEBZE BAYRAM ÇÖREĞİ • 627
GEBZE ERKEK RÜŞDİYE MEKTEBİ • 628
GEBZE EVLERİ • 630
GEBZE HAMAMLARI • 631
GEBZE HAPİSHANESİ • 637
GEBZE KERVANSARAYI • 638
GEBZE MEDYASI • 639
GEBZE MENZİLHANESİ • 639
GEBZE MEZARLIKLARI • 642
GEBZE SPORCU EĞİTİM MERKEZİ (GEBZESEM) • 643
GEBZE TAŞI • 643
GEBZE TEKNİK ÜNİVERSİTESİ • 644
GEBZE YÜKSEK TEKNOLOJİ ENSTİTÜSÜ • 646
GELENEKSEL TÜRK SÜSLEME SANATLARI EĞİTİM MERKEZİ • 648
GENÇ DÜŞÜNCELER MECMUASI • 649
GENÇLİK MERKEZLERİ • 650
GENÇLİK VE SPOR İL MÜDÜRLÜĞÜ • 652
GENÇ SES • 654
GEZ GÖR KOCAELİ • 654
GİZEM AKMAN • 655
GOODYEAR • 656
GÖÇ İDARESİ İL MÜDÜRLÜĞÜ • 656
GÖÇLER • 657
GÖKHAN SÖZER • 662
GÖKMEN ÇİÇEK • 662
GÖKMEN KASABALI • 663
GÖLCÜK • 664
GÖLCÜK • 670
GÖLCÜK BELEDİYESİ • 671
GÖLCÜK DENİZ MÜZESİ KOMUTANLIĞI • 675
GÖLCÜK HAMAMLARI • 676
GÖLCÜK MACAR DOSTLUK ANITI • 677
GÖLCÜK MARŞI • 678
GÖLCÜK MEDYASI • 678
GÖLCÜK TERSANESİ • 679
GÖLKAY PARK • 681
GUREBA HASTANESİ • 681
GÜLFETTİN ÇELİK • 683
GÜLTEPE NEKROPOLÜ • 684
GÜMÜŞLÜOĞLU (SAATÇİ ALİ EFENDİ) KONAĞI • 685
GÜMÜŞLÜOĞLU MUSTAFA. B. MEHMET • 687
GÜNDEM KOCAELİ • 687
GÜNDOĞDU ÇEŞMELERİ • 687
GÜNDÜZLÜ SUYU • 689
GÜNEŞ KARABUDA • 689
GÜRKAN UYGUN • 690
GÜZELTEPE (AKSE) MAHALLESİ CAMİİ • 691

Gökmen Kasabalı

(tiyatro oyunu), Örselenmiş Ruhlar Geçidi (tiyatro oyunu), Kayıp Cennet (dans gösterisi).

Oyuncu olarak görev aldığı tv yapımları:

Dizi film: Ramo, Cevdet, İki Yalancı, Tolga hoca, Diriliş Ertuğrul, Francisco, Kurtlar Vadisi Pusu, Dağıstanlı, Doludizgin Yıllar, Kiraz Mevsimi, Elde Var Hayat, Tutkunum Sana.

Kısa film: Derin, Sarp (Başrol), Hesap Lütfen, Adam (başrol), Sistem Machine, Doğan, Bir Avuç Huzur, Seyhan, Bulanık Soğuk Derin.

Başrol tiyatro oyunu: Çiçekçi Sokağı Cinayeti (Kedi Sahne Sanatları), Periklis, Matmazel Julie (Tiyatro Boyalıkuş), Jean (ana karakter), Toplantı (Draft) İç Ses (Tiyatro Boyalı Kuş, Adem (başrol), Leyla ile Mecnun (İstanbul Şehir Tiyatrosu), Mecnun, asker, meddah, Gereği Düşünüldü (Levent Kırca Tiyatrosu), Sivil polis, Avukat, Ateşin düştüğü yer (Levent Kırca Tiyatrosu), Önder (ana karakter), mafya.

KAYNAKÇA

Çiğdem Külçür, Gökmen Kasabalı ile 17.09.2021 Tarihinde Yapılan Röportaj

Çiğdem KÜLÇÜR

GÖLCÜK

Coğrafya

İl merkezinin (İzmit) güneybatısında, İzmit Körfezi'nin güney sahilleri ile Samanlı Dağları eteklerinde yer alan Kocaeli ilçesidir. Gölcük ilçe merkezi İzmit-Yalova-Bursa karayolu üzerinde İzmit'e 16 km uzaklıkta, denizden yüksekliği 14 m olan sahil şeridinde kurulmuştur.

19 Ağustos 1930'de merkez ilçe sınırları içinde kurulan İhsaniye nahiyesi 19 Temmuz 1936'da ortadan kaldırılmış ve yerine Gölcük ilçesi kurulmuştur. İhsaniye bucağına bağlı 19 köyden başka Karamürsel kazasına bağlı Ulaşlı ve Halıdere köyleri ile Bahçecik nahiyesine bağlı Nüzhetiye ve Ferhadiye köyleri de Gölcük'e bağlanmıştır. Gölcük kazası merkezi 25 Şubat 1944 tarihinden 4 Mart 1954 tarihine kadar Değirmendere köyüne taşınmıştır. Kaza merkezinin taşınmasıyla 1944 yılında Değirmendere'de belediye kurulmuştur. 1966'da İhsaniye, 1985'te Ulaşlı ve Halıdere belediyeye kavuşmuştur. Daha sonra 1991'de Hisareyn'de, 1999'da da, Bahçecik bucağından ayrılarak Gölcük'e bağlanmış olan Yazlık'ta belediye kurulmuştur. Bu belediyeler 6 Mart 2008'de kabul edilen 5747 sayılı kanunun tam olarak yürürlüğe girmesiyle ortadan kaldırılmış ve bugünkü Gölcük Belediyesi ve ilçesi oluşmuştur. Bugün Gölcük'ün 11'i merkezde, 17'si birleştirilen belediyelerde ve 2'si de şehirle birleşen köyler; 30 tanesi şehir mahallesi, 20'si de kırsal mahalle olmak üzere toplam 50 mahallesi vardır. Bu mahallelerin toplam yüzölçümü 217 km^2, 2020 yılı sonu itibariyle toplam nüfusu 170.503 kişi, nüfus yoğunluğu 786 kişi/km^2'dir. Gölcük ilçe sınırlarında 1940'ta 16 bin kadar olan nüfusun %70'e yakını köylerde yaşıyordu, 5 bin kadar nüfusu olan Gölcük kasabası 60 yılda 15 kat büyüyerek 1997'de 77 bine yükselmiş, ancak 17 Ağustos 1999 depreminden sonra nüfusu 2000 yılında 56 bine inmiştir. 2008'de yeni Gölcük Belediyesi şekillendirilirken, Gölcük'ün 72 bin olan nüfusunun yanında Değirmendere'nin 31 bin, İhsaniye'nin 14 bin, şehre doğudan eklenen yazlıkta 2,5 bin ve güneyden eklenen Hisareyn'de de 4,2 bin nüfus yaşıyordu. Yani bugünkü şehrin ana kütlesini oluşturan kesimde 123 bin nüfus vardı. Toplamda 7 bin nüfus da Gölcük ile Karamürsel arasındaki sahilde yer alan Halıdere ve Ulaşlı'da bulunuyordu. Bugün (2020) Gölcük ilçe merkezinin nüfusu 163.913'tür. Kırsal mahallelerin toplam nüfusu da 6.590'dır.

Gölcük ilçesi, Samanlı kütlesinin orta kısmına rastlayan Kuyumcu ve Ayvaşa dağlarının kuzeyi ile İzmit Körfezi kıyıları arasındaki eğimli yamaçlar, sırtlar ve vadiler ile sahil boyunca uzanan dar düzlükler üzerinde yer alır. İlçe sınırları içinde en yüksek yer Fındıklı Tepe (978 m)'dir. İlçe arazisi Halıdere, Değirmendere, Kazıklı dere ve Hisardere ile parçalanmıştır. Özellikle kuzey rüzgârlarının nemliliği artırması orman için daha elverişli bir ortam oluşturur. Gölcük ilçesi arazisinin %57'si orman ve fundalıklarla kaplıdır. Ormanlar tür zenginliği ve yoğunluk bakımından Karadeniz ormanlarına benzer. Alt seviyelerde kestane ve meşe, onun üstünde kayın ağaçları baskındır, aralarda dağınık olarak gürgen, ıhlamur ve kavak yer alır. Fundalıkları, yabani erik, yabani elma, adi fındık, kocayemiş, funda, laden, menengiç, defne, kızılcık, böğürtlen ve sumak oluşturur. Kayın ormanlarının alt katında genellikle orman gülleri yer alır.

İlçe arazilerinin %4'ü tarım arazisidir. 7 bin dekar kadar olan tarım alanlarının %60'ı meyve bahçeleridir. Meyveliklerin yarısını fındık, ceviz ve kestane

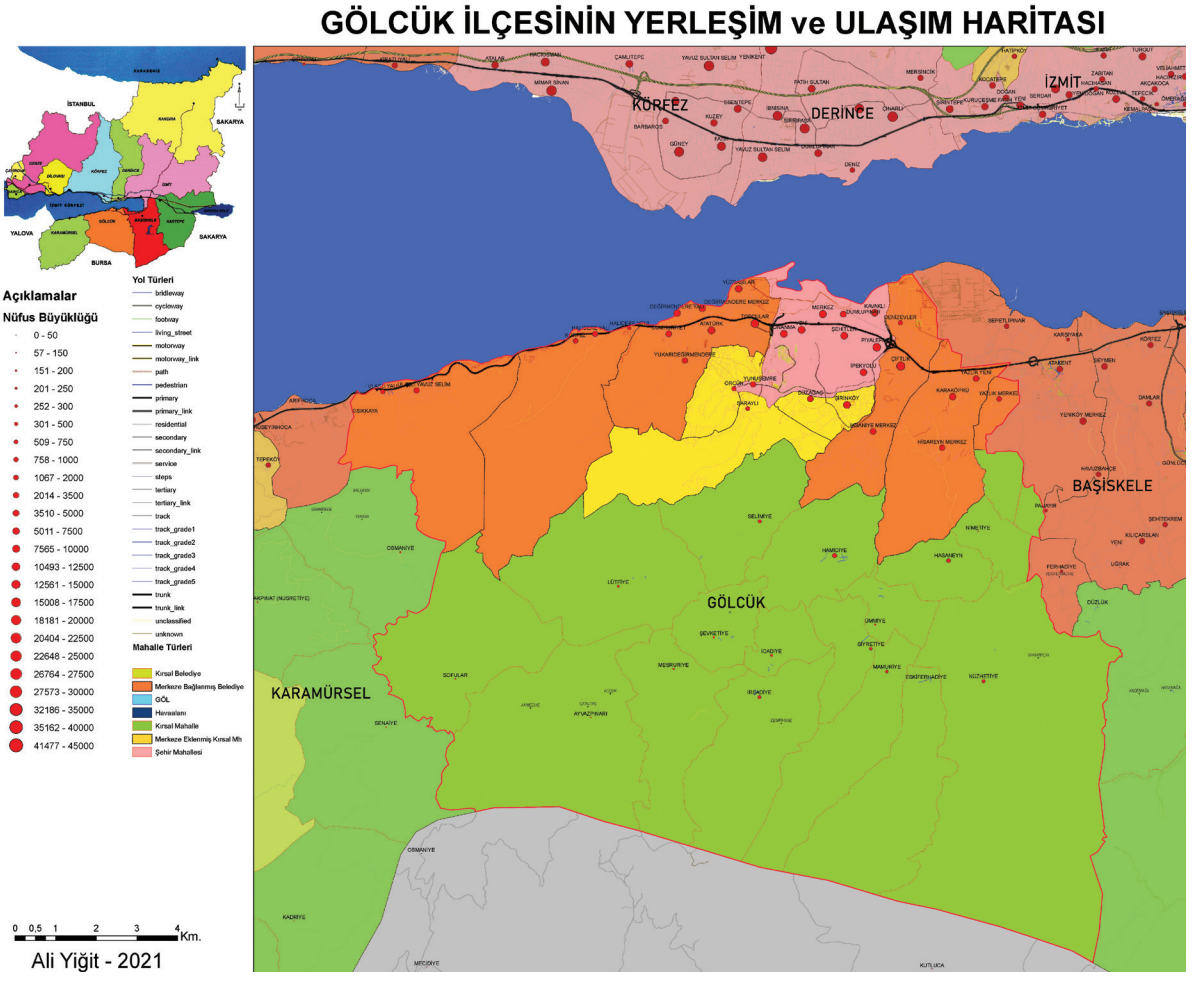

paylaşmakta, 1/3'ini de, kiraz, armut ve üzüm oluşturmaktadır. Elma ve zeytinlikler de geniş yer tutar. Zeytincilik ve Değirmendere türü fındık üretimi önemli gelir kaynaklarındandır. Tarım arazilerinin %34'ü tarlalardan oluşmaktadır. Tarlaların %94'ü ekilmekte, %6'sı nadasa bırakılmaktadır. Tarlaların yarısına tahıllar, diğer yarısına da yem bitkileri ekilmektedir. Yem bitkilerinden fiğ, yulaf ve mısır en fazla yer ayrılan bitkilerdir. Buğday, mısır ve yulaf en fazla ekilen tahıllardır. Sebze bahçelerinin oranı da %6'dır. Sebze bahçelerinin yarısından fazlasını taze fasulye kaplamaktadır. Barbunya ve bezelye ile karalahana diğer fazla alan ayrılan sebzelerdir. Gölcük'te 4 bin 400 kadar sığır, bin kadar davar, 55 bin kadar da tavuk yetiştirilmektedir. Ayrıca, Menekşeyayla-Aytepe-Subatum ve civarında mermer ocakları vardır.

Türk Deniz Kuvvetleri'nin ana üssü olan Gölcük'te 1926 yılında kurulan askeri tersaneler ve fabrikalar vardır. Burada, çeşitli tip ve büyüklükte harp ve ulaştırma hizmetlerinde kullanılan gemiler inşa edilmektedir. Gölcük'te Donanma Tersanesi'nin dışında küçük çaplı da olsa özel tersaneler de vardır. Ayrıca 2002 yılında üretime başlayan Ford Otosan otomobil fabrikası ile birlikte bölgede bu sanayi türünü destekleyen yan sanayi kuruluşları, Gölcük'ü bir sanayi üssü konumuna gelirmiştir. Ford Otosan'ın kurulması ile işgücü ihtiyacı nedeniyle şehre göçler olmuş ve Gölcük'ün çehresi değişmiştir.

Tersane ve sanayi tesisleri ile öne çıkan Gölcük'te doğal ve tarihi güzellikler de ilgi çeker. Cilt hastalıklarına iyi gelen Yazlık Ilıcası ilgi gören yerlerdendir. Denize 3 km uzaklıkta Yeniköy yakınlarındaki termal sahada Gölcük Belediyesi'ne ve özel kuruluşlara ait konaklama tesisleri yayında 5 yıldızlı lüks oteller de vardır. Ayrıca Nüzhetiye Şelalesi, Örcün Mahallesi'ndeki Sultan Baba Türbesi, Dumlupınar Mahallesi'ndeki Şehitler Mezarlığı, Gölcük Deniz Müzesi ve Yarhisar Gemi Müzesi gezip görmeye değer yerler arasındadır. Bursa-İzmit karayolu üzerinde yer alan Gölcük'te ayrıca İzmit-Gölcük arasında ulaşımı sağlayan küçük gemiler çalışır.

KAYNAKÇA

Ali Durmaz, *Gölcük'te 17 Ağustos 1999 Depremi sonrasında kurulan yeni yerleşim alanlarının şehrin gelişmesine etkileri* Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya 2008; İlkay SÜDAŞ, "17 Ağustos 1999 Marmara Depreminin Nüfus ve Yerleşme Üzerine Etkileri: Gölcük (Kocaeli) Örneği", Ege Coğrafya Dergisi, Sayı 13, İzmit 2004, S. 73-91; Kocaeli İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü 2020 Faaliyet Raporu; Kocaeli İli Arazi Varlığı, T.C. Başbakanlık, Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yayınları, İl Rapor No: 16, Ankara. 1995; Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü, (2020). Kocaeli İli Maden ve Enerji Kaynakları. Ağustos 12, 2021 tarihinde MTA internet Sitesinden alınmıştır: https://www.mta.gov.tr; Nesrin Takcı Yassı, *Gölcük Şehir Coğrafyası*, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2000; Özlem Yıldırım, *Garnizon Şehri Gölcük*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal

Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1991; *Resmî Gazete*, Sayfa 7002, Tarih 28 Temmuz 1936: 19 Temmuz 1936 tarihinde kabul edilen 3012 No.lu Kanun; Suhandan Ardaniç, *Gölcük çevresinin bitki örtüsü*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1997; Turgut Bilgin, *Samanlı Dağları*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayını No: 1294, İstanbul 1967; Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) ve Devlet İstatistik Enstitüsü (DİE) Yayınları. Ankara (ilgili yıllara ait nüfus istatistikleri) https://www.tuik.gov.tr/; Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), Merkezi Dağıtım Sistemi (MEDAS), Bitkisel Üretim ve Hayvancılık İstatistikleri veri tabanları, https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?locale=tr; Yusuf Dönmez ve Mutlu Güngördü, "İzmit Körfezi Çevresinin İklim ve Bitki Örtüsü Özellikleri", *İ.Ü. Edebiyat Fak. Coğrafya Der.* Sayı 1, İstanbul 1985, s. 143-152.

Ali YİĞİT

Tarih

Gölcük bir Cumhuriyet kenti olup, kuruluşuna vesile olan donanma ve tersane sebebiyle "donanma kenti" olarak adlandırılmaktadır. Gölcük şehri 09.06.1936 tarihinde kabul edilen ve bu tarihten bir hafta sonra yürürlüğe giren 3012 sayılı kanunla kurulmuştur. Gölcük, kuruluşu çok eski olmamakla birlikte kısa süre içerisinde gelişmiş ve aldığı göçlerin de etkisi ile Kocaeli'nin hem nüfus hem de ekonomik büyüklük bakımından önde gelen ilçelerinden biri haline gelmiştir.

Gölcük, İzmit Körfezi'nin güney kıyılarında, Başiskele ve Karamürsel ilçeleri arasında kalmaktadır. Kuzeyde ise Bursa'nın İznik ilçesi ile komşudur. Şehir, Samanlı Dağları'nın denize inen kıyılarında ortalama genişliği 2 km kadar olan ince bir hat üzerinde kurulmuştur. Şehrin kurulduğu alan ekseriyetle alüvyon tabanlı bir saha olup depremlerde hasar görmesi de bu gevşek zemin ile bağlantılıdır.

Gölcük şehir olarak köklü bir geçmişe sahip olmasa da yörenin tarihi oldukça gerilere uzanmaktadır. Bölgenin kaderini coğrafya belirlemiş, ilk yerleşimler bölgenin deniz ve kara ulaşımına uygun olması ile başlamıştır. MÖ. 8. yüzyılda Başiskele ile Seymen arasında Megaralılar tarafından bir şehir devleti kuruldu. Bölgedeki kara ve deniz ticaretine hâkim olarak zenginleşen bu site devleti "Astakos" adıyla bilinmektedir. İzmit Körfezi'nin Antik Çağ'dan itibaren uzun süre kullanılan Astakos adı da bu site devleti ile terminolojiye yerleşmiştir. MÖ 3. yüzyıla kadar varlığını devam ettiren devlet, bu dönemde güçlenen Bitinya Krallığı'na direnememiş ve Bitinya topraklarına katılmıştır. Bitinya Kralı Nicomed, tahrip olan Astakos şehrini onarmaktansa, yeni bir şehir kurmayı tercih etmiş ve özellikle savunma imkânı göz önünde bulundurularak bugünkü İzmit şehir merkezinin bulunduğu yerde Nicomedia şehrini tesis etmiştir. Bu tarihten sonra Gölcük ve çevresinde büyük bir yerleşim merkezi kurulmamış, bununla birlikte Nicomedia ve Nikea (İznik) gibi krallığın iki önemli şehri arasında bulunması Gölcük ve çevresinin önemini devam ettirmiştir.

Bitanyalılardan sonra bölge Romalıların hâkimiyetine girmişse de Romalıların bölgede etkinliklerinin artması ve buna bağlı olarak Kuzeybatı Anadolu'nun öneminin artması ancak İstanbul'un tesisiyle birlikte gerçekleşmiştir. İstanbul'un kuruluşu öncesi Anadolu ticaret güzergâhını belirleyen "Kral Yolu" idi ve bu rota sayesinde Anadolu'nun güneyinde refah daha yüksekti. Anadolu yol sistemindeki değişiklik MS. 292 yılında İmparator Diocletian'ın Nicomedia'yı Doğu Roma'nın merkezi yapması ile başladı. İmparator Constantin'in MS. 330 yılında İstanbul'u kurması ile "Diagonal Yol Ağı" oluştu ve bütün yolların çıktığı merkez İstanbul oldu. Bu yeni durum İstanbul yolu üzerindeki menzillerin de önemini arttırdı. Bu gelişmeler ışığı altında Gölcük ve çevresi de İstanbul'dan gelen yolun Nicomedia'dan Nikea'ya uzandığı bir menzil olarak yerini aldı. Romalılar tarafından kullanılan bu yola dair kalıntılar Gölcük'ün Senaiye köyü yakınlarında tespit edilmiş ve yolun geçtiği güzergâh tam olarak belirlenebilmiştir. İstanbul'u Anadolu'ya bağlayan yolun ana güzergâhına zaman içinde başka rotalar da eklendi. Özellikle Bizans İmparatoru Justinyen döneminden itibaren Nicomedia devre dışı kalmış ve deniz yolu kullanılarak Hersek Burnu'na, oradan da Dragon Vadisi ile İznik'e ulaşılmıştır. Osmanlı ticaret yolu da bu istikamette yer almış ancak Gölcük, ordu yolunun bir menzili olarak Osmanlı döneminde de önemini sürdürmüştür. Bu yola dair en önemli kalıntılardan olan Kazıklı Kervansarayı Gölcük sınırları içerisinde bulunmaktadır. İznik'e uzanan yolun Gölcük çıkışında bulunan bu yapı 16. yüzyıl eseri olup Osmanlı ordusunun doğu seferlerinde padişah başta olmak üzere gelen devlet erkânına ev sahipliği yapmıştır.

Gölcük ilk kez Türk hâkimiyetine Anadolu Selçuklu Devleti ile girdi. Sultan Kılıçarslan'ın devletin sınırlarını kısa zaman içerisinde İstanbul'a kadar genişletmesi ile birlikte Gölcük ve çevresi de Türk hâkimiyetine girmiştir. Ancak bu durum fazla uzun sürmemiş, 1097 yılındaki 1. Haçlı seferi sonucunda bölge tekrar Bizans İmparatorluğu'nun eline geçmiş ve Selçuklu sınırı Orta Anadolu'ya doğru çekilmiştir. 14. yüzyıl başında Osmanlı akınları ile tekrar Türk kuvvetleri bölgede görünmüş ve Bizans, Türk ilerleyişini durdurmak için Osmanlılar ile karşı karşıya gelmiştir. 1302 Bafeus Savaşı Karamürsel'e yakın bir bölgede meydana gelmiş, savaşı Osmanlılar kazanmışsa da bölgede Türk idaresinin başlaması ancak 1330'lardan sonra mümkün olabilmiştir. İznik'in fethi sonrası hızla Kocaeli Körfezi kıyılarına inen Türk kuvvetleri bölgeyi fethetmiş, Gölcük dahil olmak üzere bölge Osmanlı idaresine girmiştir.

Osmanlıların bölgede hâkimiyeti ile birlikte mevcut yerleşim yerleri ele geçirilip iskân politikası doğrultusunda Türk-İslam nüfus buralara yerleştirildiği gibi bölgede pek çok yeni yerleşim birimleri de oluşturulmuştur. 1530 tarihli Anadolu Vilayeti Muhasebe Defteri kayıtları Gölcük çevresinde oluşan erken dönem yerleşimleri hakkında fikir vermektedir. Bu bağlamda Gölcük çevresinde Değirmen, Kazıklı, Saraylı, Ulaşlı, Tatar ve Yenice 16. yüzyılda görülen yerleşimlerdendir. Bu köylerin tamamı günümüzde varlığını sürdürmekte olup isimlerinde bazı değişiklikler olmuştur. Gölcük'ün güneyinde kalan Yenice günümüzde Yeniköy Mahallesi olarak Gölcük'e bağlıdır. Diğer taraftan

YAZAR KURUM VE İLETİŞİM BİLGİLERİ

Abdullah Kahraman	Kocaeli Üniversitesi	abdullah.kahraman@kocaeli.edu.tr
Abdullah Lüleci	Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi	luleciabdullah@gmail.com
Adem Arı	Sakarya Üniversitesi	aari@sakarya.edu.tr
Adnan Sofuoğlu	Hacettepe Üniversitesi	adnans@hacettepe.edu.tr
Ahmet Ekşi	Kocaeli Üniversitesi	ahmet.eksi@kocaeli.edu.tr
Ahmet Kamil Uysal	Araştırmacı/Yazar	kamiluysal41@hotmail.com
Ahmet Yavuzyılmaz	Necmettin Erbakan Üniversitesi	ahmet_yavuzyilmaz@hotmail.com
Ahmet Yüksel	Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	ahmetarih@hotmail.com
Akın Deveci	Kocaeli Üniversitesi	akin.deveci@kocaeli.edu.tr
Ali İhsan Engür	Kocaeli Üniversitesi	ali.engur@kocaeli.edu.tr
Ali Kaya	Kocaeli Üniversitesi	ali.kaya@kocaeli.edu.tr
Ali Yeşildal	Kocaeli Büyükşehir Belediyesi	aliyesildal@gmail.com
Ali Yiğit	Bursa Uludağ Üniversitesi	aliyigit@uludag.edu.tr
Alim Alper Cesur	Kocaeli Üniversitesi	alper.cesur@kocaeli.edu.tr
Alparslan Arslan	Kocaeli Büyükşehir Belediyesi	arslan_6141@hotmail.com
Alper Başer	Afyon Kocatepe Üniversitesi	baseralperhidayet@gmail.com
Arzu Serpil Arslan	Kocaeli Üniversitesi	aarslan@kocaeli.edu.tr
Aslıhan Akpınar	Kocaeli Üniversitesi	aslihan.akpinar@kocaeli.edu.tr
Aybike Özel	Kocaeli Üniversitesi	aybike.pelenk@kocaeli.edu.tr
Ayhan Orhan	Kocaeli Üniversitesi	aorhan@kocaeli.edu.tr
Ayhan Yüksel	Araştırmacı/Yazar	sunkur28@gmail.com
Aysel Çetinkaya	Kocaeli Üniversitesi	aysel.cetinkaya@kocaeli.edu.tr
Ayşegül Komsuoğlu Çıtıpıtıoğlu	İstanbul Üniversitesi	sezer.komsuoglu@yok.gov.tr
Ayşegül Yılmaz	Kocaeli Üniversitesi	aysegul0841@gmail.com
Bahadır Bozdağ	Bozdağ Mimarlık Dekorasyon Ltd.Şti.	bahadirbozdag@gmail.com
Barış Ateş	Milli Hakimiyet Medya	millihakimiyet41@gmail.com
Behçet Kemal Yeşilbursa	Bursa Uludağ Üniversitesi	behcetyesilbursa@yahoo.com
Bilal Tunç	Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi	btunc@agri.edu.tr
Bilsen Bilgili	Kocaeli Üniversitesi	bilsen.bilgili@kocaeli.edu.tr
Biray Çakmak	Uşak Üniversitesi	biray.cakmak@usak.edu.tr
Bora Yenihan	Kocaeli Üniversitesi	bora.yenihan@kocaeli.edu.tr
Burak Aslanmirza	Kocaeli Üniversitesi	burakaslanmirza@gmail.com
Burak Demir	Sanat Tarihçisi	burakdemir2014@gmail.com
Burcu Kurt	İstanbul Teknik Üniversitesi	burcukurt@itu.edu.tr
Burhan Sayılır	Anadolu Üniversitesi	burhansayilir@anadolu.edu.tr
Bülent Cırık	Dumlupınar Üniversitesi	bulent.cirik@dpu.edu.tr
Bülent Coşkun	Emekli Öğretim Üyesi	bulentcoskun@gmail.com
Büşra Savaş	Kocaeli Üniversitesi	busrasavas0a0@gmail.com
Cemil Öztürk	Marmara Üniversitesi	cemilozturk2012@gmail.com
Cengiz Akgün	Kocaeli Kent Gazetesi	cengzakgun@gmail.com
Cengiz Keskin	Kırklareli Üniversitesi	cengizkeskin@sakarya.edu.tr
Ceyhun Konak	Kocaeli Üniversitesi	ceykonak@gmail.com
Çiğdem Külçür	Kocaeli Üniversitesi	cigdemkulcur@gmail.com
Deniz Demirarslan	Kocaeli Üniversitesi	denizd@koceli.edu.tr
Deniz Özay	Kocaeli Üniversitesi	ozaydenizozay@gmail.com
Dilara Bahçalı	Kocaeli Üniversitesi	dilarabahcali@gmail.com